

UKONČENÍ STUDIA NA VYSOKÉ ŠKOLE A VÝKON VÝDĚLEČNÉ ČINNOSTI

Studium na vysoké škole představuje pro mnoho mladých lidí důležitou životní etapu a v této souvislosti vzniká ve zdravotním pojištění spousta situací nejrůznější povahy, které musejí řešit jak samotní studenti, tak jejich případní zaměstnavatelé. V přímé návaznosti na zákon o státní sociální podpoře je z pohledu zdravotního pojištění důležitá doba studia na vysoké škole jako období soustavné přípravy na budoucí povolání neboli nezaopatřenosti. Po toto období má student jako pojištěnec řešen svůj pojistný vztah.

Pokud student studuje v rámci akreditovaného studijního programu (bakalářský, magisterský nebo doktorský studijní program), je nerozhodné, jestli studuje na vysoké škole univerzitní nebo neuniverzitní nebo jestli studuje na vysoké škole veřejné, soukromé nebo státní. Zákon o vysokých školách umožňuje studium ve třech formách: prezenční (denní), distanční (dálkové) nebo kombinované. Ovšem ani forma studia není rozhodující. Zde hledíme určitou odlišnost od studia na střední škole, kde student není nezaopatřeným dítětem v případě dálkového, distančního, večerního nebo kombinovaného studia, je-li po dobu takového studia výdělečně činný podle § 10 zákona o státní sociální podpoře nebo má-li v době takového studia nárok na podporu v nezaměstnanosti nebo podporu při rekvalifikaci.

ZAHÁJENÍ A UKONČENÍ STUDIA

Student je přijat na vysokou školu na základě výsledků přijímacího řízení. Platí zásada, že uchazeč se stává studentem dnem zápisu do studia, a bylo-li mu studium přerušeno, stává se studentem dnem opětovného zápisu do studia.

Studium na vysokých školách nemá stanoveny přesné časové hranice doby výuky a prázdnin, jako má školský zákon pro základní nebo střední školy. K ukončení studia na vysoké škole tak může dojít prakticky kdykoliv, kdy student splní předepsané studijní povinnosti dané statutem vysoké školy nebo fakulty. Pro účely zdravotního pojištění to znamená, že ten měsíc, kdy je studium dokončeno, a měsíc následující se považují ještě za soustavnou přípravu na budoucí povolání, ovšem za předpokladu, že student nevykonává po celý další měsíc výdělečnou činnost ani nemá po celý tento kalendářní měsíc nárok na podporu v nezaměstnanosti nebo podporu při rekvalifikaci.

Osoba je studentem do 26 let věku bez ohledu na skutečnost, že v případě prezenční formy studia u doktorského studijního programu lze uplatňovat slevu na studenta až do 28 let.

Student, který řádně ukončí studium na vysoké škole (například složením státní zkoušky), je ve vazbě na ustanovení § 14 odst. 2 zákona č. 117/1995 Sb., ve znění pozdějších předpisů, nezaopatřeným dítětem, tedy ve zdravotním pojištění osobou, za kterou platí pojistné stát:

- v kalendářním měsíci, v němž řádně ukončil studium na vysoké škole
- a dále v kalendářním měsíci, následujícím po kalendářním měsíci, v němž student řádně ukončil studium na vysoké škole za podmínky, že:
 1. nevykonává po celý tento kalendářní měsíc výdělečnou činnost podle § 10 cit. zákona 117/1995 Sb. nebo
 2. nemá po celý kalendářní měsíc nárok na podporu v nezaměstnanosti nebo podporu při rekvalifikaci.

PŘÍKLAD 1

Student řádně ukončil studium vysoké školy složením státní zkoušky dne 14. června 2016.

Na základě výše uvedeného je tento student ve zdravotním pojištění nezaopatřeným dítětem – osobou, za kterou platí pojistné stát:

- do 30. června i v případě, kdyby v červnu pracoval nebo podnikal, tedy vykonával výdělečnou činnost podle § 10 zákona č. 117/1995 Sb.;
- do 31. července pouze tehdy, pokud po celý kalendářní měsíc červenec nevykonává výdělečnou činnost podle § 10 zákona o státní sociální podpoře nebo nemá po celý tento kalendářní měsíc nárok na podporu v nezaměstnanosti nebo podporu při rekvalifikaci.

ŘEŠENÍ POJISTNÉHO VZTAHU

Budeme-li i nadále vycházet z uvedeného příkladu ukončení studia na vysoké škole (tedy ukončení nezaopatřenosti k datu 31. července), existuje s účinností od měsíce srpna několik možností:

- absolvent vysoké školy nastoupí do zaměstnání: pojistné hradí zaměstnavatel – v měsíci srpnu postačí doba zaměstnání i po část tohoto měsíce;
- začne podnikat jako OSVČ (viz dále);
- práci nesežene, nezačne podnikat: přihlásí se na úřadu práce jako uchazeč o zaměstnání;
- práci nesežene, ale na úřadu práce nepřihlásí a nebude mít nárok na zařazení do jiné ze „státních kategorií“ zdravotního pojištění podle § 7 odst. 1 zákona č. 48/1997 Sb., ve znění pozdějších předpisů. V tomto případě si musí hradit pojistné sám jako tzv. osoba bez zdanitelných příjmů s povinností měsíční platby pojistného ve výši 1 337 Kč;
- rozhodne se pro vynětí z českého systému veřejného zdravotního pojištění a to nejčastěji buď z titulu výkonu výdělečné činnosti v rámci Evropské unie, ve státech Evropského hospodářského prostoru (Norsko, Island, Lichtenštejnsko), případně ve Švýcarsku ve smyslu příslušných koordinačních nařízení EU (883/2004 a 987/2009), nebo z důvodu dlouhodobého pobytu v cizině. U dlouhodobého pobytu v cizině se musí jednat o nepřetržitý pobyt delší šesti měsíců, v případě výkonu výdělečné činnosti podle koordinačních nařízení EU může být tato doba vynětí i kratší.

Poznámka: Pokud zaměstnanec studuje a v průběhu studia dovrší 26 let, oznámí zaměstnavatel zdravotní pojišťovně kódem „F“ (ke dni dovršení 26 let) ukončení nezaopatřenosti – ve zdravotním pojištění ukončení „státní kategorie“.

POKRAČOVÁNÍ STUDIA NA TĚŽE NEBO JINÉ VYSOKÉ ŠKOLE

V tomto případě je pro posouzení (resp. nepřerušení) nezaopatřenosti důležité, aby bylo další studium zahájeno v průběhu tří kalendářních měsíců následujících po kalendářním měsíci, v němž bylo předcházející studium ukončeno.

PŘÍKLAD 2

Student ukončil v červnu 2016 studium na jedné vysoké škole a na jiné vysoké škole začal studovat 22. září 2016.

Protože je splněna podmínka daná ustanovením § 14 odst. 2 písm. c) zákona č. 117/1995 Sb., není během měsíců června až září období nezaopatřenosti přerušeno. Kdyby ovšem student začal studovat až v říjnu, pak by byl nezaopatřeným dítětem každopádně v červnu, a v červenci pouze tehdy, pokud by po celý červenec nevykonával výdělečnou činnost již zmíněné povahy nebo by neměl nárok na podporu v nezaměstnanosti či při rekvalifikaci. Nic-

méně v měsících srpnu a září by si musel nějakým způsobem řešit svůj pojistný vztah, například zaměstnáním zakládajícím povinnost placení pojistného na zdravotní pojištění, evidenci v některé ze „státních kategorií“ nebo podnikáním – třeba jen po část každého z těchto měsíců. Jinak by se musel na měsíce srpen a září zaregistrovat u zdravotní pojišťovny jako osoba bez zdanitelných příjmů a za každý měsíc zaplatit již uvedené pojistné 1 337 Kč.

VÝKON SAMOSTATNÉ VÝDĚLEČNÉ ČINNOSTI

Vycházejme z předpokladu, že student řádně ukončil studium na vysoké škole v červnu a ještě v červenci byl ve zdravotním pojištění nezaopatřeným dítětem. Poté se rozhodl, že v srpnu začne podnikat jako OSVČ, kdy z hlediska řešení pojistného vztahu v tomto měsíci není podstatné, kterého dne bude samostatná výdělečná činnost zahájena. V souvislosti s výkonem podnikatelské činnosti má OSVČ ve zdravotním pojištění především tyto povinnosti:

- nejpozději do 8 dnů oznámit příslušné zdravotní pojišťovně zahájení (případně ukončení) samostatné výdělečné činnosti. U osob podnikajících na základě živnostenského oprávnění lze oznamovací povinnost splnit i prostřednictvím Centrálního registračního místa obecního živnostenského úřadu, a to vyplněním tiskopisu nazvaného Jednotný registrační formulář. Za zahájení samostatné výdělečné činnosti se pro účely zdravotního pojištění považuje okamžik, kdy osoba začne provozovat činnost s cílem „mít příjem“ (uzavření kupní smlouvy, vystavení objednávky, fakturace apod.);

Poznámka: Povinnost oznámit zdravotní pojišťovně zahájení a ukončení samostatné výdělečné činnosti se na OSVČ vztahuje i tehdy, je-li současně zaměstnána a pojistné za ni odvádí zaměstnavatel.

- pravidelně odvádět na účet zdravotní pojišťovny zálohy na pojistné, pokud není OSVČ od placení těchto záloh zákonem osvobozena. V roce 2016 je při zahájení podnikání jako hlavního (při souběhu se zaměstnáním), resp. jediného zdroje příjmů OSVČ povinná platit minimální měsíční zálohy na pojistné ve výši 1 823 Kč, pokud si sama nestanoví zálohy vyšší. Měsíční zálohy na pojistné nemusí v roce zahájení samostatné výdělečné činnosti platit OSVČ, za kterou je plátcem pojistného i stát, nebo za situace, kdy je OSVČ současně zaměstnancem a zaměstnání je hlavním zdrojem jejích příjmů. Taková osoba zaplatí pojistné za rok 2016 do 8 dnů po podání Přehledu za tento rok, tedy v roce 2017. OSVČ, která daňové příznání nepodává, doplatí pojistné do 8. dubna následujícího roku. Záloha na pojistné je splatná od prvního dne kalendářního měsíce, na který se platí, do osmého dne následujícího kalendářního měsíce, a to již připsáním platby na příslušný účet zdravotní pojišťovny. Případně-li poslední den této lhůty na sobotu neděli nebo svátek, je posledním dnem lhůty nejbližší následující pracovní den;
- předložit v roce 2017 do jednoho měsíce ode dne, kdy mělo být podáno daňové příznání, každé zdravotní pojišťovně, u které byla OSVČ ve zdaňovacím období pojištěna, formulář Přehled o příjmech a výdajích ze samostatné výdělečné činnosti a úhrnu záloh na pojistné.

STUDIUM NA STŘEDNÍCH NEBO VYSOKÝCH ŠKOLÁCH V CIZINĚ

Při studiu v zahraničí předkládá student zdravotní pojišťovně rozhodnutí Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR o tom, že uznává studium na příslušné škole v cizině za postavené na roveň studia na střední nebo vysoké škole v ČR. Současně dokládá datum zahájení a ukončení studia. Dobu trvání studia je také možné prokázat předložením originálu nebo úředně ověřené kopie rozhodnutí Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR vydaného po ukončení studia pro účely důchodového pojištění, v němž je datum zahájení a ukončení studia uvedeno.

Ing. Antonín Daněk